HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ויש אומרים אף רידייא ובעו רבנן רחמי אנשמה בשעה שיוצאה מן הגוף ובטלוה תניא כוותיה דר' שילא היוצא לדרך קודם קריאת הגבר דמו בראשו רבי יאשיה אומר עד שישנה ויש אומרים עד שישלש ובאיזה תרנגול אמרו בתרנגול בינוני אמר רב יהודה אמר רב בשעה שישראל עולין לרגל עומדין צפופין ומשתחוים רווחים ונמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת מאי קאמר הכי קאמר אף על פי שנמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת ועומדים צפופין כשהן משתחוין משתחוין רווחים וזה אחד מעשרה נסים שנעשו במקדש דתנן[ח] עשרה נסים נעשו בבית המקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש ולא[ט] הסריח בשר הקדש מעולם ולא נראה זבוב בבית הממטבחים ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים עומדים צפופים ומשתחוים רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים פתח במקדש וסיים בירושלים איכא תרתי אחרנייתא במקדש דתניא מעולם לא כבו גשמים אש של עצי המערכה ועשן המערכה אפי' כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות בו אין מזיזות אותו ממקומו ותו ליכא והתניא[י] רב שמעיה בקלנבו שברי כלי חרס נבלעין במקומן ואמר אביי מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה נבלעין במקומן פסולי תלתא הוו חשבינהו בחד אפיק תרי ועייל תרי אי הכי בלועין נמי תרי הוו חשבינהו בחד חסרו להו איכא נמי אחריתי[יא] דאמר רבי יהושע בן לוי גדול היה נעשה בלחם הפנים סלוקו כסדורו שנאמר[1] לשום לחם חום ביום הלקחו ותו ליכא[יב] והאמר ר' לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה ואמר רבנאי אמר שמואל כרובים בנם היו עומדין ניסי דבראי קא חשיב ניסי דגואי לא קא חשיב אי הכי לחם הפנים נמי ניסי דגואי הוא לחם הפנים ניסי דבראי הוא דאמר[יג] ריש לקיש מאי דכתיב[2] על השלחן הטהור טהור מכלל שהוא טמא בו אין מזיזות אותו ממקומו ותו ליכא והתניא[יג] רב שמעיה בקלנבו שברי כלי חרס נבלעין במקומן ואמר אביי מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה נבלעין במקומן פסולי תלתא הוו חשבינהו בחד אפיק תרי ועייל תרי אי הכי בלועין נמי תרי הוו חשבינהו בחד חסרו להו איכא נמי אחריתי[יא] דאמר רבי יהושע בן לוי גדול היה נעשה בלחם הפנים סלוקו כסדורו שנאמר[1] לשום לחם חום ביום הלקחו ותו ליכא[יב] והאמר ר' לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה ואמר רבנאי אמר שמואל כרובים בנם היו עומדין ניסי דבראי קא חשיב ניסי דגואי לא קא חשיב אי הכי לחם הפנים נמי ניסי דגואי הוא לחם הפנים ניסי דבראי הוא דאמר[יג] ריש לקיש מאי דכתיב[2] על השלחן הטהור טהור מכלל שהוא טמא

כלי

ויו"ד לף רידייה. מלמד הממונה על הקטורת הלחן ממעט הסמיס ממעל ומן התהום מתחת וקורא להן שנאמר תהום לא תהום קורא כדלמרי' במס' [תענית דף כד. ושם כה.:] ומלמדין התם דדמי לעגלת ולכך נקרא רידייה לשון שור התורס מתרגמינן לף תמרוס לף תירדי (דברים כב): **רווחים דר' שילא.** לשמר קרות הגבר קרא תרנגולא: **היוצא[ח] ליחידי לדרך דמו בראשו.** עון מפני המזיקין: **דמו בראשו.** עון מותו על ראשו מוטל שהוא המית עצמו: **כתרנגול בינוני.** שאינו ממהר קריאתו ולא מאחר: **לפופים.** לשון לף. מרוב העם היו נדחקים אים בתחיו ואין לו מקום לנטות על לדו לכאן ולכאן וזקוף וקורה לף רגליו ניטלים מעל הארץ: **משתחוים רווחים.** וכשמשתחוים ונופלים נעשה להם נס והמקום מרחיב עד שיש ביניהן מרחב אמות שלא יסמע אים וידוי של חבירו שלא יכלם: **נמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת.** נמשכין מתוך דוחקן וממזדרין על פני אורך כל י"ו אמה של מקום לריסת רגלי ישראל ללפון ולדרום ויוצאין ממקום לריסת רגליהם ונכנסין דרך בית החליפות בין לידי ההיכל לכותלי העזרה ללפון ולדרום ומשם נכנסין למערב בתחת עשרה אמה שיש חוץ מחורי בית הכפורת על כותל מערבי של עזרה לתתן בתמסת מדות (פ"ה משנה ו) ואמרינן לה לעיל בפרקין (דף טז:): **מאי קאמר.** משתחוים רווחים ונמרווח המקום על ידי הנס אתה מזקיקן לימשך ולהתפשט אחורי בית הכפורת: **הכי קאמר כו'.** הלי ונמשכים אחורי כו' לריסת רגלי קודם השתחוה והכי קאמר מע"פ שנמשכין אחורי הכפורת והיו לריכין לעמוד לפופים מרוב דוחקן אפילו הכי כשהיו כולם משתחוים בשיח לאחוריהם אין נמשכין אלא כשהיו כולם כאיש אחד: **לא הפילה אשה.** עוברה שנתאוותה לאכול מבשר הלוי כשהעלה ריח: **בשר המובחים.** שלא נמצא זבוב בכל העזרה שלא יבא על הבשר: **ולא נמצא פסול בעומר.** שלא יארע בו פסול אין אחר להביא תחתיו שהוא פסול אין אחר להביא תחתיו שהוא נקבר בגיל מוגלי י"ט ואין מרבין לנקוט בגיל כפי השיעור של עשרון ממנפה בי"ג נפה וכן שתי הלחם נאפין מערב י"ט ואין אפייתן דוחה יום טוב ואם יפסל לא יאפו אחרת בי"ט וכן לחם הפנים שנאפה מע"ש ואם יפסל אין חילוף והשלחן עומד ריקם עד שבת הבאה: **לר' לי המקום.** מזונותי למוקים לירתי לחזקה: **נקלנבו.** שם מקום: **שברי כלי חרס.** שמבשלים בהן קדשי קדשים ובלועין נאסרת משום נותר וטעונין שבירה כדכתיב (ויקרא ו) וכלי חרס אשר תבושל בו יאפר ושבירתו במקום קדוש כדלמרי' התם בזבחים בפרק דם חטאת (דף נג:) ואם אין נבלעין נמלאו אשפתות של שברים בעזרה: **מורחה ונופה.** של עולת העוף: **ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה.** בכל בקר ונתן עם תרומת הדשן במזרח של מזבח כדתנן גבי תרומת הדשן (תמיד פ"ג משנה ד) הגיע לרגלה הפך פניו ללפון והולך במזרחו של כבש לעמת מקום שנותנין שם מורחה ונופה ודישון מזבח הפנימי והמנורה וקרא נמי דמורחה ונופה הכי כתיב והסליך אותה אצל המזבח קדמה לה מקום הדשן (ויקרא ו): **פסולי הנאת הוו.** פסול עומר ושתי הלחם ולחם הפנים תלת ניסי הוו: **סיעוקו כסיתודו.** כשמסלקין אותו עדיין הוא חם: **חום ביום הלקחו.** שהוא חם ביום שנלקח משם והאי קרא בלחם הפנים כתיב בספר שמואל: **מקום ארון היו מן המדה.** היו תופס למעט ממדת החלל של בית כלוס דתניא[יט] ארון עשרה משה יש לו עשר אמות אורך ועשרים אמה רוחב ומלא אים בית כל החלל לא היה אלא כ' על כ' שנאמר (מלכים ח ו) ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ומלא אים מקום הארון ממעט לכותו: **כרובים נצם היו עומדין.** גופי הכרובים שעשה שלמה עומדין בחלק הארון בין הכתף לכתף ואחד בדרום (שם) ובכנפיהם עשרים אמה פרוסות מקיר אל קיר כדכתיב נקף הכרוב חמש אמות ומחזיקים את כל החלל ומלא עוני הגוף אינו מן המדה: **דברוי.** ממאן בעזרה נסים הידועים לכל: **מכלל שהוא טמא.** שמקבל טומאה:

עמוי

המוסיף יהא חלק דלמי כ"ג מוסיף מ"כ ליחמציה להא מציה דטציל בהדי חמש מציות ועשרה קידושין שכ"ג מוכל בו ביום וכן עשה הפייטן הוקמו מחלות דתן לנעורה כפיים דתן הבעורה ללמת שהיו מפייסין ביוה"כ מי מוסיף ור"י אומר דשפיר גרס כ"ג ללהכי מקדמי למרוס ולסדר מערכה ולסלק המבזיים שלא נתעצלו כדי שימלא כהן גדול מזונו כל מה שהיה צריך מיד כשיעלה עמוד השחר קודם שיהיה רעב וחלש: **והיה קולו נשמע בשלש פרסאות.**

תימה דבפרק שלישי דתמיד (דף ל:) תנן מיריחו היו שומעין קול גביני ככוז להיינו עשר פרסאות וי"ל דבי' פרסאות לא היו מגיעין אלא קול הבזה בעלמא וכן יש לפרש להא דלמרי' ריש פרק טרף בקלפי (לקמן לט:) לגירי ללמות היכל נשמעין בשמונה תמומי שבת והתם תנן מיריחו: **נבלעין** במקומן. פירש הרב פורת להוא הדין ליטון מזבח החיצון וחין נרלה לרביט תם דמנח ליה הלי שברת כיון דלא חציב ליה בהדי הנך ועוד הא למרי' בפרק כל שעה (פסחים דף סו.) ובשילהי תמורה (דף לב.) ואפר הקדש לעולם לסור בחומת העזרה שטעונין גניזה כדתניא ושמו בנחת ושמו אלא יפזר אלמא הוי נבלע במקומן מדטעון גניזה מיהו יש לומר קרא לאו לניסוך קאי והיינו דתניא נבלע במקומן טעון גניזה אי נמי נרלה לי אם אפר הקדש לעולם לסור וכן פירש לאפר הקדש לעולם לסור בחומת[טו] רש"י נסוף תמורה:

כלי

תורה אור השלם

1. וְיִתֵּן לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ כִּי אִם לֶחֶם הָיָה שָׁם לֶחֶם כִּי אִם הַלֶּחֶם הַפָּנִים הַמּוּסָרִים מִלִּפְנֵי יְיָ לְשׂוּם לֶחֶם חם בְּיוֹם הֻלָּקְחוֹ:
שמואל א כא ז

2. וְשַׂמְתָּ אוֹתָם שְׁתַּיִם מַעֲרָכוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרָכֶת עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהֹר לִפְנֵי יְיָ:
ויקרא כד ו

מוסף רש"י

ונמשכין אחת עשרה אמה. י"ו אמה היו עומדים בעזרה אחורי מזבח בית הכפורת (תמורה ל:). לא הפילה אשה מריח בשר הקדש. מתחות בשר הקדש, לי נמי מריח לינים של המערכה, שלינו הכריחה בהן ובשם לטעום מהן אין שומעין לה להפילה בשר קודש (רש"י אבות פ"ה מ"ה). ולא הסריח בשר הקדש מעולם. כשלא היה לו פנאי להקטיר בלילה כל החינים שנתעכבו מבערב מעלין לחזק בראשו של מזבח ושומרין שם ג' ימים או שלשה עד שיהו פונין להקטיר, שאין ליזה מועלת בראשו של מזבח, ועשה בהן נס ולא היו מקטירין כל זמן עכבתם (שם). ולא נראה זבוב בבית המטבחים. שבעזרה במקום שהיו שם השלמות של שיש שמרחיץ עליהן את הלימורין, ולא היה יוכל שם זבוב משום מיאום, לגמרך שבכיה שהיה שם (שם). ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים. לטומאה זו הומל ויולא מגופו, דבר מגונה ומטונר משאר טומאות. ומה שהיו מתקינין לו כהן אחר מתחתיו, מתחת פיסול אחר היו עושין ואומו פיסול שאירע בו ביוסף בן אלם (לעיל יב:) פיסול אחר היה, כגון מתחת שרך, או לטרלת של עם הארך מתוס על בגדו, ולא קרי היה (אבות שם). ולא נמצא פסול בעומר. ליגע בו שרך מתחת העומר או בקומלה שלא נתן בה לבונתה, ועם גדול היה, שלינו נמלא בו שום פיסול ילחה לגמרי ואין לו תשלומין, שהרי לי אפשר לקנירתו ולקיומו שלא גלוי ט"ו לכתפרש בתחלת, ובשתי הלחם. דלעלת נמי לף אירע פיסול, דשוב לף יהא תשלומין בדבר, ומאחר שנעשר עליהן יו"ט, שהרי צריך לאפותם מבעוד יום, שאין מפייסים בשבתים, ונמלא נתחים לגמרי אם נמלא בהם פיסול, ולחם הפנים. נמי אם יאמר בהם פיסול בשבת, לתחים סם עד שבת הבאה, דאי אפשר לסדרן אלא בשבת, לכתיב ביום השבת יערכנו, ולפי שאין לדבריהם הלה תשלומין היו מקפין לשמירתן יותר משאר קרבנות (שם). עומדים צפופים ומשתחוים רווחים. כשהיו מתכנסין בעזרה בהגלות של בשאר יתות השנה, עומדין צפופין, דחוקין בעמידתן, וכשהיו משתחוים כלפי השכינה לנקב ונשאול כל אחד כפי גרכיו היה רווח כל כך שהיה אין אחד נאחד ד' אמות, כדי שלא יאמר אחד תפלת חבירו, כך מלאתי בגדה. ר"ש לפופים לחוקים היו עד שהיו נמשכין י"ו אמה אחורי הכפורת (שם). ולא הזיק נחש. לף נשך אדם ומת (שם). צר לי המקום. כלומר לחוקה לי שעתי בכתן ואיני יכול להתפרנס, שכל הדרים בחוכה היה הקב"ה מפרנסם על שלח אחד מהם לחביהו (יומא לח:). בקלנבו. שם מקום שנקרא על שם עבודה כוכבים כדכתיב (ישעיה מו) קרס נגו (בבחים צו:). סילוקו כסידורו. שמלוקו נשבת הנאה אם ביום סידורו (חגיגה כו:). חום ביום הלקחו. משמש כשמלקים היה חום (מנחות כט.). שיהא אם ביום הלקחו מעל השלחן (חגיגה שם). מקום ארון אינו מן המדה. אינו חוסר בשלו מעט מדת לכל לד ולכל רוחב שהיה ארון נתון בו, ולא שיהא ארון עלמו מעט מדת לכל רוח, ולמעט בו לא היה מקדש היה כולו ט' על כ', ומלא ארון לטומאתה, והלי כלי עץ העשוי לנמת הוא (חגיגה כו:).

תום' ישנים

לא נמצא פסול בעומר. לפי שלא היו יכולין להביא אחר בדפי' בקונטרס. ועי"ג לתמרין לעיל [ז, ב] גבי עומר לומר ומניח אחרת אחריה, מ"מ לף שביה למנות אחרת. **ולא אירע קרי לכהן גדול.** אבל מיבא [שאר פסולין] אירעו, כדאשכחן לקמן [מז, ב] ובכתה דוכתי ומפרש לישנא קמא כר', אבל פסול קרי דגברי הוא לף אירע. ובירושלמי [פ"ו ה"ג] גרס מעשה ואירע קרי להכין גדול ונכנס יוסף בן אלם כר'. וי"ל כדפירש בירושלמי [שם ה"ד] דבמקדש לחלין דווקא קאמר. **דתניא מעולם לא כיבו גשמים אש כו'.** מוכח הכא דלא תנן להו במסנה לחנות. **שברי כלי חרס וכו'.** פרק דם חטאת [זבחים לד, ב] ומפרש [מוכיח] שבבילונן

ויו"א קול רידיא. פי' רידיא הא דגרסי' באחרית פרק סדר תעניות האלו האחרון, אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא רידיא ודמי לעיגלא תילתא, ופריקה שפותיה וקאי בין תהומא עילאה לתתאה. להתומא תתאה אמר [א]בע מימך ולעילאה אמר חשור מימך, שנאמר הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצינו, פי' התור, עגל שהוא שור. היוצא קודם קרות הגבר דמו בראשו. אמר רב כשהיו ישראל עולים לרגל היו עומדין צפופין ומשתחוים רווחין. ואע"פ שנמשכין י"א אמה אחורי בית הכפרת. וזה אחד מן עשרה נסים שבמקדש, דתנן במס' אבות פרק אחרון עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש לא הפילה אשה מריח וכו'. ואקשינן פתח ואמר עשרה נסים שבמקדש ואומר בכללן שנים בירושלים הזיק נחש ועקרב וצר לי מקום. ושני איכא תרתי אחרנייתא במקדש וחן, שלא כיבו גשמים אש המערכה ולא הזיזה הרוח עשן המערכה. ותו ליכא והא **תני רב שמע בקל.** פי' כך שמו ומפורשים בזבחים פרק דם חטאת שניתו, וכי עושין אשפתות בעזרה, אשמיטתיה הא רב שמע בקל, שברי כלי חרס נבלעין במקומן. וכן אמר אביי מוראה ונוצה כר'. ודחינן פסולי תלתא הוו והם עומר ושתי הלחם ולחם הפנים חשבינהו בחד. וכן הבלועין נמי תרתי חשבינהו בחד, חסר חד, עייל נס ללחם הפנים שהיה נשאר בחמותו ח' ימים שנאמר לשום לחם חום ביום הלקחו, פי' לחם חום היה מסתלק כיום סדורו. ואסיק דלחם הפנים היה מיטלטל עם השלחן, מדקתני על השלחן הטהור מכלל שמטמא והא קיימא [לן] דטומאת הכלים מן השק ילפינן דכתיב או בגד או עור או שק, ואמרינן מה שק מיטלטל מלא וריקן, אף כל כלי המיטלטל מלא וריקן הוא שמקבל טומאה,